TEATREILITERATURA

IMPULSEM LA CULTURA DINS L'ENSENYAMENT

Les obres del projecte Teatre i Literatura es dirigeixen als alumnes de 3er i 4t de ESO i Batxillerat.

Fent ús del teatre com a eina per a millorar la comprensió de la literatura, es pretén despertar l'interès per la lectura a través de la representació dels textos en un escenari, donant cos i vida a les veus del llibre, que entenguen que la literatura parla de coses que tenen a veure amb ells i el món actual. Una vegada finalitzada la representació, es realitzarà un **col·loqui entre els actors i els alumnes.**

QUAN DEIXÀVEM DE SER INFANTS

Vicent Andrés Estellés, des del fons de la memòria

Una novel.la de Gemma Pasqual.

Miquel Pons, un actor valencià ja major, que triomfa als teatres de París, rep la notícia de la mort del seu amic Vicent Andrés Estellés. A partir d'aquest moment, el Miquel recordarà els anys d'infantesa i joventut viscuts al seu Burjassot natal. Quan va conèixer el Vicent, nét de Nadalet el forner i a l'Harmonia que jugava al futbol millor que qualsevol dels seus amics. Quan la dictadura de Primo de Rivera va donar pas als anys d'esperança de la Segona República i el seu pare es va fer guarda d'assalt. Quan ell, el Vicent i l'Harmonia robaven melons de l'horta i corrien pels camps desafiant les normes, i després, ja més grans, representaven teatre al poble, amb els actors de la "Companya del Poal"... Quan l'Harmonia va marxar per sempre. Quan va esdevenir la guerra, les bombes i la fam. La postguerra, la repressió i, de nou, més fam.Quan deixàvem de ser infants és un repàs dels anys joves del periodista i poeta Vicent Andrés Estellés i de la València del seu temps. Un espectacle amb poesia, humor i lluita que apropa els joves a una de les èpoques més significatives i convulses del nostre país i a un dels poetes més importants del segle XX en llengua catalana.

TEATRE EL MUSICAL TEM EL CABANYAL-CANYAMELAR | TORNAVEU

PLAÇA DEL ROSARIO, 3 - CABANYAL-CANYAMELAR 46011 VALÈNCIA - WWW.TEATRE-ELMUSICAL.COM / 96 324 25 52

ADAPTACIÓ DEL TEXT I DIRECCIÓ MARTIN CRESPO **PRODUCCIÓ DE** TORNAVEU S.L. **ACTORS** ALEX CANTÓ, PEP REVERT, MARÍA MINAYA / RUTH LEZCANO **NOVEMBRE 2006** DIES 7,8,13,14,15,21,22,28 I 29 **HORARI FUNCIONS** 9.30H I 11.30H **PREU** 6€

“Quan deixàvem de ser infants” o Estellés des del fons de la memòria.

(Versió dramàtica al voltant de la novel·la del mateix títol de Gemma Pasqual)

De Martin Crespo

Estellés i la seua època com a tema teatral.

A continuació trobareu una sèrie d’activitats per a introduir els vostres alumnes en el món i l’obra de Vicent Andrés Estellés, que és el tema de l’espectacle “***Quan deixàvem de ser infants***”.

Com podíeu imaginar una obra de teatre inspirada en Estellés havia de tenir recitats poètics. Però, quan vindreu a veure l’obra descobrireu que el director-autor no ha plantejat l’espectacle com un muntatge poètic a l’ús, sinó que adaptat la novel·la tot desenvolupant els recursos essencials de l’esquema dramàtic: personatges, conflicte, espai, temps, argument i tema.

Així doncs, per a **la construcció dels personatges** ha utilitzat els símbols d’allò que representen. Per exemple el Miquel Pons, amic actor de l’Estellés exiliat a París, simbolitza en un sol personatge la resistència dels creadors teatrals contra el règim i també la lluita dels homosexuals contra la repressió franquista. Per altra banda l’Harmonia, xiqueta i amiga de la infantesa de tots dos, representa ací el desig d’alliberament de les dones i dels pobres front a una societat masclista i anquilosada com ho era l’Espanya de la postguerra. I que fan bons els versos e Ma. Mercè Marçal: “*A l’atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, de classe baixa i de nació oprimida. I el tèrbol atzar de ser tres voltes rebel*".

El conflicte està representat per l’enfrontament entre aquestes “dues espanyes” resultants de la Guerra Civil i l’ambient sòrdid imposat pels vencedors, i a la qual els dos personatges no pensen tornar mai, però on anhelen desesperadament tornar perquè se senten part d’aquest poble, d’aquesta gent, malgrat el rebuig. Al remat, és la mort la que els permet el retrobament.

Respecte a **l’espai i el temps** el director ha utilitzat tècniques cinematogràfiques com el *flash back*, el *feed back* i el muntatge en paral·lel per equilibrar i ajustar els espais i temps escènics de la representació amb els espais dramàtics de la ficció que se’ns està narrant. En última instància, serà l’espectador qui haurà de reconstruir les escenes (apartament a París de Miquel, carrers de Burjassot i camps de l’Horta, casa dels pares d’en Miquel, etc.) i els moments (II República, guerra, postguerra, etc.) per entendre el sentit global de l’obra.

L’argument el podeu resseguir a la sinopsi que teniu a la introducció i que seria interessant que es analitzés a classe abans de l’assistència a l’espectacle perquè els permetrà seguir millor la trama que com hem dit està construïda com les peces d’un mosaic que els receptors han d’encaixar.

Per últim, **el tema** que vehicula la trama és la repressió durant l’època i els moments històrics que els va tocar viure als personatges i que se sintetitza a l’obra poètica d’Estellés –obsessionat en dotar de veu al poble-, en l’exili de l’actor homosexual –que malgrat el triomf sent l’enyorança d’un reconeixement i acceptació per part dels seus-, i al sacrifici dels desitjos de llibertat i igualtat de les dones durant la II República i la resistència al llarg de la postguerra amb els “maquis” com és el cas d’Harmonia.

V.A.E. INTERACTIU A aquesta pàgina trobareu enllaços amb tota mena de recursos educatius per treballar la poesia d’Estellés, l’època històrica, i les altres manifestacions artístiques que com la poesia contribuïren a una presa de consciència per part dels ciutadans. Podeu utilitzar-les com ho cregueu convenient amb només citar-ne les fonts.

http://avecteatre.googlepages.com/v.a.e.

Text dramàtic (Escena Una)	Text poètic: "És així, si us plau"
En escena un llit. Un paraban darrere d'ell marca i delimita un tros de l'espai escènic. Un avi, el VICENT dorm. Sentim uns colps, i una xicoteta conversa per darrere del paraban. **MORT:** Toc, toc **VEU:** Qui es? **MORT:** La mort *El VICENT es desperta, s'incorpora i resta assegut al seu llit. Una mica nerviós, reflexiona en veu alta.* **VICENT:** La Mort ve descalça; quan se'n va duu socs que van fent cloc... cloc... cloc... cloc... *Somriu lleugerament, es tranquil·litza i torna a gitar-se al llit. Escoltem de nou els colps des de darrere el paraban.* **MORT:** Toc, toc *Pausa* **VICENT:** Qui és? **MORT:** Toc, toc **VICENT:** Qui és? **MORT:** Toc, toc **VICENT:** Qui és? **MORT:** Toc, toc **VICENT:** Qui és? *(Pausa)* Qui és? *(Pausa)* QUI ÉS? *Silenci* **MORT:** ...Cloc... cloc... cloc... cloc... *El VICENT para molta atenció. Mira el seu llit, es mira les mans i, pàl·lid, mira al públic... Fosc ràpid.*	—Toc, toc. —¿Qui és? —La Mort. La Mort ve descalça: qui se'n va duu socs que van fent cloc... cloc... cloc... cloc... —Toc, toc. —¿Qui és? —Toc, toc. —¿Qui és? —Toc, toc. —¿Qui és? —Toc, toc. —¿Qui és? —Toc, toc. —¿Qui és? —¿Qui és? ...cloc... cloc... cloc... cloc... **PROPOSTES**: 1. Identifica les diferències entre el poema i el text dramàtic. 2. Per què penses que l'onomatopeia té tanta força dramàtica? 3. Quin tipus de personatge és "la mort" a la poesia d'Estellés? 4. Coneixes altres poemes, obres de teatre o films on aparega el personatge de la mort? Digues quins i com ha estat tractada. 5. Inventa altres poemes o escenes teatrals amb altres onomatopeies.

Text dramàtic (Escena Tres)	Text poètic ("Mort invicta")
VICENT *parla a públic.* ***VICENT****: Recorde, a l'horabaixa, els comuns del meu poble.* *Recorde primer, sempre, un veïnat de teules,* *De teules rovellades, amb uns grapats de molsa.* *De sobte, un colomer, filferros amb llençols.* *I la humida tristesa entranyable de l'horta...* *L'horta que no es veu, que se sap, que se sent,* *Callada, a les espatlles, amb les cases atònites,* *Amb els verdors atònits –i un alfals, expectant.* *De seguida recorde les parets dels comuns.* *Són unes parets blanques, quasi blaves a voltes,* *Com ho són els llençols a força de blavet.* *Se'm mescla la tristesa, el finestró més bé.* *Dins hi haurà una donzella que mirarà –potser-* *Pel petit finestró un flotant tros de cel.* *Després, la galeria. Però jo me'n recorde* *sobretot del comú, dels comuns del meu poble.* *Hi havia un tren; passava de quart a quart pel poble.* *S'esmunyia, després, cap amunt, entre uns pins.* *I hi havia una sèquia, solemne, d'aigua roja,* *amb una vora d'illes de canyars, lledoners...* *Al lluny es veien pobles i a un costat la ciutat.* *Venia una tristesa a punt de fer-se música,* *o de fer-se poema, i cosins, i cosines.* *Hi havia dones velles espellofant panolles.* *I per les nits eixíem a pixar al comú.* *I des del tren es veien els finestrons encesos,* *Els finestrons quadrats dels comuns del meu poble...*	**TRONTOLLAVEN** els trens, els miserables trens, creuant tota la nit, plens de morts, d'ofegats, amb aquell llum groguenc en totes les finestres, un estrèpit de ferros, els trens perdent els llistons; els miserables trens que creuaven la nit, les llomes de la guerra blavoses amb la lluna, tots els morts de la guerra, desenterrats, desfets, el ventre petulant de la recent casada entre tanta misèria, entre tant d'estupor, el melic graciós, el ventre de sis mesos, tots els morts de la guerra, tots els morts de la terra, els miserables trens que duien els ferits, els miserables trens que creuaven la nit amb un cruixir de ferros i un cruixir de llistons, benes plenes de sang, aquells pèls plens de sang, tota la nit rodava el miserable tren amb tots els llums encesos, sense oli en les rodes, mudes llomes blavoses sota tota la lluna, el ventre de sis mesos, la fam, la por, l'espant. Un silenci, una pols, l'amarga polseguera. Tornaven els cadàvers amb els ossos podrits. Duien les espardenyes esventrades, la sang en qualls secs, unes mosques, unes mosques groguíssimes. **PROPOSTES**: 1. Compara aquests dos poemes d'Estellés i digues quins recursos literaris utilitza el poeta per fer-nos evocar diferent estats d'ànim. 2. Els trens són un tema recurrent en tota mena de conflictes bèl·lics. Analitza la presència d'aquests elements a films (com per ex. *Schlinder List, La vitta è bella, El tren de la vida, etc.*). 3. Busca imatges de trens d'altres situacions i països i analitza en què consisteix la "sordidesa" de les escenes narrades pel poeta.

Text dramàtic (Escena Cinc)	Text poètic ()
PARE: *Portar pistola no és cap privilegi, fill. És una càrrega. Hi ha una cosa que vull regalar-te* ***MIQUEL**: Què és?* ***PARE**: Tinc aquest llibre des de fa molts anys. És el manifest comunista, escrit el 1848. Mira'l, està vell i gastat, i és prou xicotet, veritat? Sembla un llibre insignificant. Doncs, encara que no ho semble, estes fulles grogues i velles donen molta més por als poderosos que no la meva pistola. Aquesta és la meva arma de veritat i ells ho saben. Pren, guarda-te'l. Jo ja me'l sé de memòria. (Quasi a mode de ritual el PARE li dóna el llibre al MIQUEL) Llegeix-lo quan vulgues, no ara, potser, però llegeix-lo varies vegades. Segur que no és la veritat absoluta, cap de nosaltres la té, tanmateix t'obrirà el pas cap a la llibertat. Tu i jo som uns miserables, Miquel, i ells volen que continuem sent-ho per sempre. Hem de ser nosaltres, el poble, qui es rebel·le en contra de les seues misèries, sinó no ho farà ningú... Si alguna cosa ens pot fer lliures, no serà una pistola, seran els pensaments, aquest és el meu patrimoni, no puc donar-te res més.* *Fosc lent, a mesura que un llum il·lumina a una RAPSODA en un altre lloc de l'espai* ***RAPSODE**: A tu ningú no et lleva la vergonya.* *Des de l'humil racó del teu país,* *Damunt d'una paraula –setrill, cànter-,* *Cantes, suportes, com el teuladí,* *no ja la nit, ni el vent, sinó el passat,* *sinó el futur, i perseveres, feble.* *La desolació et donava armes;* *I superaves la vergonya amb* *Una esperança o confiança. Tu* *fores aquell que persevera. T'han* *assenyalat –"aquell"- amb el dit brut.* *Enmig dels vents i de la nit, esperes.* *T'has agafat a unes paraules. Des* *D'elles albires un país, el teu.* *Fosc*	 **PROPOSTES**: 1. Analitza la presència del poema "Assumiràs..." en aquesta escena de l'obra, i en l'Escena Nou. 2. Recorda que a la postguerra molts escriptors, artistes i pensadors van haver d'exiliar-se per la repressió del règim? De quina lluita creus que parlen els personatges? 3. **A favor i en contra**. Dividiu la classe en dos grups aleatòriament i mentre que els "A" defensaran que es poden defensar les idees amb les 'armes', els "B" buscaran arguments per justificar que han de ser les 'paraules'. 4. **Dilemes morals**. Les guerres sempre generen injustícies i els escriptors i creadors sempre han sabut representar amb els seus personatges humans les contradiccions que aquestes generen. Agafeu per exemple el personatge del general alemany del film *La vita è bella* i decidiu a manera de "dilema moral" si el seu comportament és justificable. Dividireu la classe en 2 grups i uns el defensaran i els altres l'acusaran

Text dramàtic (Escena Vuit)

Des de fosc.

VICENT**: **BOMBA!

Sentim l'explosió d'una bomba. Tot es fa roig.
Vegem en aquest petit interval de temps, la silueta de tres VEÏNS.
Després... Fosc.

***HARMONIA**: S'ha mort la mare, ha mort Antònia, ha mort Maria!*
MIQUEL**: **BOMBA!

Ídem

***VICENT**: Ha mort Antoni, ha mort Joan, ha mort el Lluís!*
HARMONIA**: **BOMBA!

Ídem

***MIQUEL**: Han mort el pare, han mort el pare, han mort el pare...!*
VICENT**: **BOMBA!

Ídem

***HARMONIA**: Un embolic de micapans de terra!*
*MIQUEL: **BOMBA!***

Ídem

***VICENT**: Terra només i unes gotes de sang que avançaran feroçment terra endins!*
HARMONIA**: **BOMBA!

Ídem

***MIQUEL**: Prosperarà la sang i serà un arbre!*
VICENT**: **BOMBA!

Ídem

***HARMONIA**: Prosperarà la sang que fou un home,*
adquirirà l'estatura de l'odi...!
MIQUEL**: **BOMBA!

Ídem

***VICENT**: Arbre mortal de funeral grandària.*
HARMONIA**: **BOMBA!

Ídem

***MIQUEL**: Cos d'home fosc, l'arbre gran de la còlera...!*
VICENT**: **BOMBA!

Ídem. Para el bombardeig. De nit. Dacsar.
El MIQUEL resta al centre de l'escenari repetint la mateixa frase. Està molt alterat.
L' HARMONIA i el VICENT, acudeixen per a calmar-lo.

***MIQUEL**: Han mort el pare, han mort el pare...!*
***HARMONIA**: Miquel!*
***VICENT**: Tranquil Miquel... ningú no ha matat ton pare*
***MIQUEL**: He somiat que el mataven*

Pausa

Text poètic (fragments de VAE)

PROPOSTES:

1. **Grafofonia**. Inspirant-te en el quadre de l'Equip Crònica que seria com una grafofonia (representació gràfica que pot servir com partitura sonora) inventa-dibuixa altres grafofonies i després prepara amb els companys una recitació a partir de les següent paraules: guerra, soledat, silenci, etc.

2. **Poesia fonètica**. El fragment de l'obra que tens al costat podria funcionar com una poesia fonètica on la tornada és la paraula "BOMBA" busca fragments de poemes d'Estellés i prepareu un esquetx on els versos es vegen interromputs per aquesta paraula a manera de tornada.

3. Busca altres quadres de Genovés, Josep Renau o de l'Equip Crònica i prepareu un collage on imatges i versos d'Estellés estiguen en relació.

4. **Collage**. Copieu les tècniques del pop art (de l'Equip Crònica) i prepareu en grup diferents collages sobre la postguerra espanyola.

Text dramàtic (Escena Nou)	Text poètic (Propietats de la pena)	
Pausa **HARMONIA:** D'acord. Anem **VICENT:** Espereu! **MIQUEL:** Què **VICENT:** Voleu anar-se'n? Deixar-ho tot? **HARMONIA:** Tot? No tenim res **VICENT:** Jo no puc anar **HARMONIA:** És clar que no, Vicent **MIQUEL:** No anàvem a deixar-te. **HARMONIA:** Tu has d'estudiar **VICENT:** No puc lluitar amb vosaltres. **MIQUEL:** Ells tindran més por de les teues paraules, que no de les nostres pistoles. Això m'ho digué mon pare... mon pare... Necessitem eixa lluita. Vés-te'n a Madrid, forma't, i després torna a casa. Sigues la nostre veu, Vicent, no t'oblides de nosaltres **VICENT:** Mai no us oblidaré *El VICENT i el MIQUEL es donen la mà.* **PROPOSTES**: 1. **Recital poètic.** Tria un poema d'Estellés que t'agrade i prepara una recitació on tingues en compte el to, el timbre i la intensitat de la veu. 2. "**Sigues la nostra veu**". Busca poemes dels representants del Realisme Social (Salvador Espriu, Pere Quart i Gabriel Ferrater) que com Estellés es comprometeren amb el seu poble i prepareu un breu recital per grups. 3. Reescriu el poema "**Propietats de la pena**" com si fos un text dramàtic o un assaig i després analitzeu entreu tots les diferències entre gèneres teatral, poètic, assagístic i narratiu.	**Assumiràs la veu d'un poble**, i serà la veu del teu poble, i seràs, per a sempre, poble, i patiràs, i esperaràs, i aniràs sempre entre la pols, et seguirà una polseguera. I tindràs fam i tindràs set, no podràs escriure els poemes i callaràs tota la nit mentre dormen les teues gents, i tu sols estaràs despert, i tu estaràs despert per tots. No t'han parit per a dormir: et pariren per a vetllar en la llarga nit del teu poble. Tu seràs la paraula viva, la paraula viva i amarga. Ja no existiran les paraules, sinó l'home assumint la pena del seu poble, i és un silenci. Deixaràs de comptar les síl·labes, de fer-te el nus de la corbata: seràs un poble, caminant entre una amarga polseguera, vida amunt i nacions amunt, una enaltida condició. ...	... No tot serà, però, silenci. Car diràs la paraula justa, la diràs en el moment just. No diràs la teua paraula amb voluntat d'antologia, car la diràs honestament, iradament, sense pensar en ninguna posteritat, com no siga la del teu poble. Potser et maten o potser se'n riguen, potser et delaten; tot això són banalitats. Allò que val és la consciència de no ser res si no s'és poble. I tu, greument, has escollit. Després del teu silenci estricte, camines decididament.

Text dramàtic (Escena ...)	Text poètic (Demà serà una cançó)
  PROPOSTES: 1. **POSTAL**. A aquest poema el podríem anomenar també "Postal" perquè evoca unes imatges que bé podrien ser plasmades en una fotografia com és el cas de la de "El bes" de Robert Doisneau. Busca imatges d'època per preparar un PowerPoinT animat del poema. 2. La foto de Doisneau et sembla preparada o espontània? I els poemes d'Estellés? Argumenta les raons. 3. Com veuràs aquest poema no apareix a l'obra de teatre, però sí el fet del "record" i l'evocació d'una època i uns fets. Elabora un mapa conceptual sobre el record abans de veure l'obra i després analitza la presència que aquests elements tenen a l'obra. Per exemple: la nostàlgia, el carpe diem, la memòria, els costums, etc. 4. "**ME'N RECORDE"** Escriu un poema amb aquest títol i on evoques algun esdeveniment, costum o fet que se t'ha quedat a la memòria i tornes a recordar, una i altra vegada, de manera recurrent.	*Ab dol, ab gauig, ab mal, ab sanitat.* Pere March Animal de records, lent i trist animal, ja no vius, sols recordes. Ja no vius, sols recordes haver viscut alguna volta en alguna banda. Felicitat suprema, l'hora d'escriure els versos. No els versos estellats, apressats, que escrivies, sinó els versos solemnes —¿solemnes?— del record. Et permets recordar amb un paisatge i tot: les butaques del cine, el film que es projectava, del que no vàreu fer gens de cas, està clar; i evoques l'Albereda, les granotes del riu, les carcasses obrint-se en el cel de la fira, tota València en flames la nit de Sant Josep mentre fèieu l'amor en aquella terrassa. Animal de records, lent i trist animal, ara evoques i penses la carn fresca i suau per on les teues mans o els teus besos anaven, la glòria d'unes teles alegres i lleugeres, els cavallons de teules rovellades, la brossa que creixia, adorable, de sobte, entre unes teules. Animal de records, lent i trist animal.